

บันทึก
เรื่อง สิทธิมนุษยชน

ตามที่กระทรวงการต่างประเทศได้แจ้งว่าเลขาธิการสหประชาชาติได้ขอร้องให้รัฐบาลของรัฐสมาชิกจัดทำรายงานว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยรายงานถึงความคืบหน้าเกี่ยวกับสิทธิทางแพ่งและทางการเมืองตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และสิทธิในการกำหนดใจตนเอง และในการเป็นเอกราชที่เกิดขึ้นในดินแดนที่อยู่ในเขตอำนาจของไทย รวมทั้งขอให้รายงานเกี่ยวกับความก้าวหน้าในเรื่องสิทธิของสตรี ในการนี้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้รับมอบหมายให้ตรวจสอบว่า ในระยะเวลาระหว่างวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๐๘ ถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ มีความก้าวหน้าในเรื่องดังกล่าวอันจะพึงรายงานให้เลขาธิการสหประชาชาติบ้างหรือไม่

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ขอชี้แจงดังต่อไปนี้

๑. สิทธิทางแพ่งและทางการเมือง

ในระยะเวลาระหว่างวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๐๘ ถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ มีความก้าวหน้าเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่สมควรรายงาน คือ เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ อันมีผลให้ยกเลิกธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรซึ่งใช้อยู่เดิม ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่นี้ มีบทบัญญัติรับรองและเป็นหลักประกันในสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย แต่สิทธิและเสรีภาพตลอดจนหลักประกันดังกล่าวนี้ก็คงเป็นไปเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ที่ถูกยกเลิกไป กล่าวคือ

การละเมิดมิได้ในตัวบุคคล

(๑) บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย การจับกุมคุมขังหรือตรวจค้นตัวบุคคลไม่ว่าในกรณีใด ๆ จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่ผู้ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้นจะต้องได้รับแจ้งเหตุพร้อมด้วยรายละเอียดตามสมควรในการที่ถูกจับหรือถูกตรวจค้นโดยไม่ชักช้า และผู้ถูกคุมขังย่อมมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้ (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่งและวรรคสอง)

(๒) โทษในทางอาญาที่จะใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิด ในปัจจุบันกำหนดไว้เพียง ๕ สถาน คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘) และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒ วรรคหนึ่ง)

(๓) การเกณฑ์แรงงาน จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาเป็นการฉุกเฉิน หรือโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งบัญญัติให้กระทำได้ในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศใช้กฎอัยการศึก (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๓๐)

(๔) บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในเคหสถาน บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองก็ดี การตรวจค้นเคหสถานก็ดี จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๓๑)

สิทธิของบุคคลในครอบครัวย่อมได้รับความคุ้มครอง (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๔๑)

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางไปรษณีย์ หรือทางอื่นที่ชอบด้วยกฎหมาย การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยจดหมาย โทรเลข โทรศัพท์ หรือสิ่งสื่อสารอื่นใดที่บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอภาคในการใช้การสื่อสารที่จัดไว้เป็นบริการสาธารณะ (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๓๔)

ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖)

ความคุ้มครองทางกฎหมาย

๑. บุคคลไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญ เสมอกัน (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๔)

๒. บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี โดยประการอื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิอย่างใดเลย (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๕)

๓. บุคคลจะต้องไม่รับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๗)

บุคคลคนเดียวหรือหลายคนร่วมกันย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๔๐)

สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่งเป็นนิติบุคคล ให้รับผิดเพื่อการกระทำของเจ้าพนักงานในฐานะเสมือนเป็นตุลาการหรือนายจ้าง ย่อมได้รับความคุ้มครอง (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๔๒)

๔. การจับกุมคุมขังหรือตรวจค้นตัวบุคคลไม่ว่ากรณีใด ๆ จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่ผู้ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้นจะต้องได้รับแจ้งเหตุ

พร้อมด้วยรายละเอียดตามสมควรในการที่ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้นโดยไม่ชักช้า และผู้ถูกคุมขังย่อมมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้ ในกรณีที่มีการคุมขังตัวบุคคล ผู้ถูกคุมขังเองก็ดี พนักงานอัยการก็ดี บุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขังก็ดี มีสิทธิร้องต่อศาลท้องที่ซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาว่าการคุมขังเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมีคำร้องเช่นนั้น ให้ศาลดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวโดยด่วน ถ้าเห็นว่าคำร้องนั้นมีมูล ศาลมีอำนาจสั่งผู้ถูกคุมขังให้นำตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยพลัน และถ้าผู้คุมขังแสดงให้เป็นที่พอใจของศาลไม่ได้ว่าการคุมขังเป็นการชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังไปทันที (รัฐธรรมนูญฯ ๒๙ วรรคสองและวรรคสาม)

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักรจะกระทำมิได้ (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๓๙ วรรคสาม)

๕. บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้น จะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๙)

ก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา จะต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องอาศัยเหตุตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในกฎหมายและจะต้องแจ้งเหตุที่ไม่ให้ประกันแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบ บุคคลผู้ถูกคุมขังหรือถูกจำคุก ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมตามสมควร (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๘ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่)

๖. ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยไม่มีความผิด (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง)

ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการล่อลวงหรือขู่เข็ญหรือให้สัญญากับผู้ต้องหา เพื่อจงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหากัน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๕)

ผู้ถูกคุมขังย่อมมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้ (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๙ วรรคสอง)

นับแต่เวลาที่ยื่นฟ้องแล้ว จำเลยมีสิทธิดังต่อไปนี้

(๑) แต่งทนายแก้ต่างในชั้นไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาในศาลชั้นต้น ตลอดจนชั้นศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

(๒) พุดจากับทนายหรือผู้ที่จะเป็นทนายสองต่อสอง

(๓) ตรวจดูสำนวนการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาของศาล และคัดสำเนาหรือขอสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องโดยเสียค่าธรรมเนียม

(๔) ตรวจดูสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐาน และคัดสำเนาหรือถ่ายรูปสิ่งนั้น ๆ

ถ้าจำเลยมีทนายฯ นั้นย่อมมีสิทธิทำนองเดียวกับจำเลยดังกล่าวมาแล้วนั้น ด้วย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘)

บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ วรรคหนึ่ง)

เสรีภาพในการเคลื่อนไหว

๑. บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร และในการประกอบอาชีพ (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง)

บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๙ วรรค ๑) ฉะนั้นบุคคลย่อมมีเสรีภาพที่จะเดินทางออกนอกประเทศ และสำหรับบุคคลผู้มีสัญชาติไทย ย่อมมีเสรีภาพที่จะเดินทางกลับมายังประเทศได้เสมอ

๒. การส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้แก่ต่างประเทศ จะกระทำต่อเมื่อรัฐบาลไทย พิจารณาเห็นสมควรหรือพิจารณาเป็นสัจยว่าผู้นั้นกระทำความผิดมีโทษอาญาภายในเขตอำนาจศาลของต่างประเทศนั้น และความผิดเช่นนั้นต้องเป็นความผิดซึ่งกฎหมายไทยกำหนดโทษจำคุกไม่ต่ำกว่าหนึ่งปี และไม่เป็นความผิดอันมีลักษณะในทางการเมือง (พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พุทธศักราช ๒๔๗๒)

ฐานะของบุคคล

๑. ก. บุคคลต่อไปนี้ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด

(๑) ผู้เกิดโดยบิดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอก อาณาจักรไทย

(๒) ผู้เกิดนอกราชอาณาจักรไทย โดยมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทยแต่ไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบิดาไม่มีสัญชาติ

(๓) ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย (พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๙)

ข. หญิงซึ่งเป็นคนต่างด้าวและได้สมรสกับผู้มีสัญชาติไทย ถ้าประสงค์จะได้ สัญชาติไทย ได้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงการ อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ได้สัญชาติไทยให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรี (พระราชบัญญัติสัญชาติฯ มาตรา ๙)

ค. หญิงซึ่งมีสัญชาติไทยและได้สละสัญชาติไทยในกรณีที่ได้สมรสกับคน ต่างด้าวถ้าได้ขาดจากการสมรสแล้วไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ย่อมมีสิทธิขอกลับคืนสัญชาติไทยได้ (พระราชบัญญัติสัญชาติ มาตรา ๒๓)

ง. ผู้มีสัญชาติไทยและได้เสียสัญชาติไทยตามบิดาหรือมารดาขณะที่ตน ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ถ้าประสงค์จะกลับคืนสัญชาติไทย ให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายใน สองปี นับแต่วันที่บรรลุนิติภาวะตามกฎหมายไทย และกฎหมายที่บุคคลนั้นมีสัญชาติ การอนุญาต

หรือไม่อนุญาตให้กลับคืนสัญชาติไทย ให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรี (พระราชบัญญัติสัญชาติฯ มาตรา ๒๔)

๒. ชายอายุเกิน ๑๙ ปีบริบูรณ์และหญิงอายุเกิน ๑๕ ปีบริบูรณ์ มีสิทธิทำการสมรสกันได้ เมื่อชายและหญิงยินยอมเป็นสามีภริยากัน (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๔๔)

การสมรสจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนแล้ว (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๔๕)

การขาดจากการสมรสจะเกิดขึ้นได้เนื่องจากความตายหรือการหย่า (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๕๗)

การหย่าทำได้โดยความยินยอมของคู่สมรสทั้งสองฝ่าย หรือโดยคำพิพากษาของศาล (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๕๗)

๓. สิทธิของบุคคลในครอบครัวย่อมได้รับความคุ้มครอง (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๔๐)

บุตรชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิใช้นามสกุลและรับมรดกได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๓๓)

บิดามารดาจำต้องอุปการะเลี้ยงดูและให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๓๖)

ผู้เยาว์จะกระทำนิติกรรมใดๆ ต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรม (บิดามารดา) ก่อน การใดๆ ที่ผู้เยาว์กระทำลงโดยปราศจากความยินยอมดังกล่าว เป็นโมฆียะ เว้นแต่เป็นนิติกรรมบางอย่าง เช่น การที่จะต้องทำเองเฉพาะตัว ฯลฯ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๑)

๔. สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตและการจำกัดสิทธิเช่นนี้ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบทอดย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภคหรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรง หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์แก่การผังเมืองหรือประโยชน์ของรัฐอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทำขวัญอันเป็นธรรมแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิตามที่ระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ บรรดาที่ได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้นด้วย (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๓๒)

เสรีภาพในความคิดและการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการประชุมและสมาคม

๑. บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนานิกายของศาสนา หรือลัทธิ นิยมในทางศาสนาและย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตนเมื่อไม่เป็น

ปฏิบัติต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวในวรรคหนึ่งบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนานิกายของศาสนาหรือลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือแตกต่างจากบุคคลอื่น (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๖)

๒. บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการพูด การเขียน การพิมพ์และการโฆษณา (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๓๓)

๓. บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๓๕)

๔. บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการรวมกันเป็นสมาคม เมื่อมีวัตถุประสงค์ไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย การจัดตั้งและการดำเนินกิจการของสมาคมย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๓๖)

บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง เพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองโดยวิถีทางประชาธิปไตย และไม่ขัดต่อระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญนี้ การจัดตั้งและการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๓๗)

สิทธิที่จะมีส่วนในรัฐบาลของประเทศตนโดยตรงหรือโดยผ่านทางผู้แทนซึ่งได้เลือกตั้งโดยอิสระ

๑. อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๓)

การใช้สิทธิเลือกตั้งและสิทธิออกเสียงประชามติ บุคคลมีหน้าที่ต้องกระทำโดยสุจริต และมุ่งถึงประโยชน์ส่วนรวม (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๔๙)

ผู้มีสัญชาติไทย อายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ย่อมมีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนแต่ผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติและผู้มีสัญชาติไทยโดยมีบิดาเป็นคนต่างด้าว ต้องมีคุณสมบัติอื่นเพิ่มขึ้นอีกด้วย จึงจะเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนได้ (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๘๕)

สภาผู้แทนประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้ง (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีคุณสมบัติ และไม่เป็นบุคคลต้องห้ามตามกฎหมาย ย่อมมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทน (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๘๗ มาตรา ๘๘ และมาตรา ๘๙)

๒. ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายห้ามหรือจำกัดสิทธิของบุคคลที่จะเข้าถึงบริการสาธารณะในประเทศไทย ฉะนั้นทุกคนจึงมีสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องนี้

ความเท่าเทียมกันในอันที่จะได้รับนับถือและมีสิทธิและอิสรภาพบรรดาที่กล่าวมาข้างต้น โดยปราศจากความแตกต่างไม่ว่าชนิดใด ๆ ดังเช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นในทางการเมือง หรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นๆ

บุคคลไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญเสมอกัน (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๔)

บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์ โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี หรือโดยประการอื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิอย่างใดเลย (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๕)

ข้อจำกัดตามกฎหมายในการใช้สิทธิทางแพ่งและทางการเมืองและในอิสรภาพ

ก. การจำกัดเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา จะกระทำได้ก็แต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลอื่น (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๓๓)

ข. การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ (การจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน) จะทำได้ก็แต่โดยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรงหรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์แก่การผังเมือง หรือประโยชน์ของรัฐอย่างอื่น (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๓๒ วรรคสาม)

ค. การจำกัดเสรีภาพในการพูดการเขียน การพิมพ์และการโฆษณา จะทำได้ก็แต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะคับขัน หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความเสื่อมทรามทางจิตใจ (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๓๓)

ง. การจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ จะกระทำได้ก็แต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศใช้กฎอัยการศึก (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๓๔)

จ. การจำกัดเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักรและในการประกอบอาชีพ จะกระทำได้ก็แต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อความปลอดภัยของประเทศ เศรษฐกิจแห่งชาติ หรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๓๕)

ฉ. การปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือในทางศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนาจะกระทำได้เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

๒. สิทธิในการกำหนดใจตนเองและในการเป็นเอกราช

โดยที่ประเทศไทยไม่มีดินแดนที่อยู่ในความปกครองในฐานะเป็นประเทศราช อาณานิคม เมืองขึ้น หรือดินแดนในภาวะพิทักษ์ของประเทศไทย ฉะนั้นจึงไม่มีรายงานเกี่ยวกับความก้าวหน้าในเรื่องนี้

๓. สิทธิของสตรี

ในระยะเวลาระหว่างวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๐๘ ถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๑ ยังไม่มีความก้าวหน้าใดๆ ในเรื่องสิทธิของสตรีที่จะพึงรายงาน ทั้งนี้คงเป็นไปตามที่ได้กล่าวไว้ในรายงานฉบับก่อนเกี่ยวกับเรื่องสิทธิของสตรี

(นายหยุด แสงอุทัย)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๒๗ กันยายน ๒๕๑๑